«Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися...» Г.С.Сковорода

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

ВІСНИК

Сковородинівської академії молодих учених

Випуск №3

Харків 2025

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
Рада молодих учених
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

До 80-річчя від дня присвоєння університету
імені Г.С. Сковороди

ВІСНИК
СКОВОРОДИНІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ МОЛОДИХ УЧЕНИХ

Збірник наукових праць

Харків – 2025

УДК 378:001.891

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 9 від 19 листопада 2025 року

Вісник Сковородинівської академії молодих учених: збірник наукових праць / за загальною редакцією проф. Бойчука Ю.Д. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Вип. №3, 2025. 498 с.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню теоретичних і практичних результатів наукових досліджень молодих науковців, викладачів закладів вищої освіти, докторантів, аспірантів, магістрантів, здобувачів з актуальних питань різних напрямів наук: педагогічних, психологічних, природничих, медичних, технічних, філософських, економічних, філологічних, юридичних та інших.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2025

Головний редактор:
Бойчук Ю.Д. – д-р пед. наук, професор, академік НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Редакційна колегія:
Бережна С.В. – д-р філос. наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Коптєва Т.С. – д-р філософії з галузі знань 10 Природничі науки, спеціальності 103 Науки про Землю, доцент кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії ХНПУ імені Г. С. Сковороди, голова Ради молодих учених ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Башкір О.І. – д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Майстрюк І.С. – доктор філософії (спеціальність 011 Освітні), старший викладач кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Осинський М.І. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди;
Верман М.О. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, секретар Ради молодих учених ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

ЗМІСТ

Аксьоненко Анастасія Артурівна

Формування цифрової компетентності та психологічної готовності майбутніх вчителів початкової школи до роботи з ШІ-інструментами..... …10

Бадіца Марина Володимирівна, Заєць Леся Вікторівна

Ефективність пошуково ігрової діяльності як засобу виховання природничо-дослідницької культури дітей старшого дошкільного віку.... …17

Барановська Ірина Георгіївна, Фірко Віталіна Віталіївна

Поняття соціальної компетентності в контексті дошкільної освіти..... …25

Бардадим Олег Валерійович

Критерії оцінювання якості цифрового освітнього контенту ..... …33

Бережна Світлана Вікторівна, Федоренко Вікторія Володимирівна

Виклики й перспективи розвитку студентської науки в Україні..... …48

Бортун Каріна Олександрівна

Сутність й архітектура мовного іміджу сучасного фахівця ..... …55

Вейтас Максим Віталійович

Потенціал юридичних клінік закладів вищої освіти для формування у майбутніх правників здатності до супервізії ..... …63

Гарвасюк Віталій Юрійович, Єгоров Владислав Володимирович

Меморіалізація постаті Григорія Сковороди в цифрових практиках України після 1991р. ..... …69

Глушкова Дар'я Валентинівна

Правова культура молоді як основа демократичного розвитку держави .... …82

Гніденко Ірина Андріївна, Нестеренко Катерина Сергіївна

Цифрові технології та програмні засоби моделювання захисту криптовалют..... …91

Дорожко Владислав Васильович

Міждисциплінарний підхід у дослідженні гастрономічної культури 109

УДК: 378.018.8:373.3.011.3-051]:[378.017:004.8-047.22+159.9](045)

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ З ШІ-ІНСТРУМЕНТАМИ

Аксьоненко Анастасія Артурівна

викладач-стажист кафедри виховних технологій та педагогічної творчості

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID: https://orcid.org/0009-0001-1316-3891

У статті розглянуто проблему формування цифрової компетентності та психологічної готовності майбутніх учителів початкової школи як важливої умови для ефективного використання інструментів штучного інтелекту (ШІ) в освітньому процесі. Проаналізовано ключові компоненти цих видів готовності та визначено педагогічні стратегії, що сприяють їх розвитку під час фахової підготовки. Розкрито значення інтеграції знань про ШІ-інструменти, етичні аспекти їхнього використання, а також необхідність розвитку критичного мислення та емоційного інтелекту майбутніх педагогів для успішної адаптації до інноваційного освітнього середовища.

Результати дослідження підтверджують, що цілеспрямоване формування цифрової компетентності та психологічної готовності до роботи з ШІ у здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей позитивно впливає на їхню здатність ефективно впроваджувати технології ШІ у практику початкової школи.

Ключові слова: цифрова компетентність, психологічна готовність, штучний інтелект, ШІ-інструменти, майбутні вчителі початкової школи, професійна підготовка.

FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE AND PSYCHOLOGICAL READINESS OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO WORK WITH AI TOOLS

Aksonenko Anastasiia

The article examines the problem of formation of digital competence and psychological readiness of future primary school teachers as an important condition for the effective use of Artificial Intelligence (AI) tools in the educational process. The key components of these types of readiness are analyzed, and pedagogical strategies that contribute to their development during professional training are identified. The importance of integrating knowledge about AI tools, the ethical aspects of their use, as well as the need to develop critical thinking and emotional intelligence of future teachers for successful adaptation to the innovative educational environment is revealed.

The results of the study confirm that the purposeful formation of digital competence and psychological readiness to work with AI in pedagogical students positively affects their ability to effectively implement AI technologies in primary school practice.

Keywords: digital competence, psychological readiness, artificial intelligence, AI tools, future primary school teachers, professional training.

Вступ. Сучасна освіта переживає період стрімкої трансформації, спричиненої впровадженням технологій штучного інтелекту (ШІ). ШІ-інструменти (такі як чат-боти, адаптивні навчальні платформи, засоби автоматичної перевірки завдань) мають потенціал значно змінити методику викладання, індивідуалізувати освітній процес та підвищити його ефективність [6]. Учитель початкової школи, який закладає основи навчальних навичок та соціалізації, має бути готовий до роботи в цьому новому, високотехнологічному середовищі. Це ставить перед закладами вищої педагогічної освіти завдання – забезпечити формування цифрової компетентності та психологічної готовності майбутніх учителів до ефективного та етичного використання ШІ-інструментів [1; 4].

У цьому контексті дослідження ефективних педагогічних підходів та методик, спрямованих на розвиток у здобувачів вищої освіти навичок роботи з ШІ та формування позитивного, відповідального ставлення до цих технологій, набуває особливої актуальності [2].

Проблеми цифрової компетентності педагогів та використання ШІ в освіті висвітлено у наукових працях В. Радкевич, М. Пригодій (щодо загальної цифрової трансформації освіти) [5], М. Шишкіної, Ю. Носенко (щодо перспективних ШІ-технологій) [6], а також у дослідженнях Л. Карташової, І. Пліш [3] та О. Ляшенка з колегами (щодо концептуальних засад цифровізації) [4]. Питанням впливу ШІ на формування цифрової компетентності присвячені роботи О. Васильєва [1] та В. Власової з колегами [2].

Матеріали та методи. У дослідженні використано комплексні методи, що поєднують теоретичний аналіз і практичний підхід. Основними методами були аналіз і синтез науково-педагогічної літератури, що дозволило вивчити сучасні підходи до формування цифрової компетентності та психологічної готовності [3; 5], а також узагальнення передового досвіду інтеграції ШІ-технологій у професійну підготовку педагогів [6].

Емпіричний етап дослідження включав анкетування здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей та викладачів для визначення початкового рівня цифрової компетентності та психологічної готовності до роботи з ШІ; проведення серії фокус-груп зі студентами та викладачами з метою глибокого аналізу їхніх потреб, бар'єрів та ставлення до інтеграції ШІ-інструментів у початкову освіту; аналіз продуктів освітньої діяльності (портфоліо, курсових робіт, методичних розробок) здобувачів вищої освіти, в яких вони самостійно інтегрували ШІ-інструменти (наприклад, для генерації ідей уроків або створення дидактичних матеріалів); спостереження за виконанням здобувачами вищої освіти навчальних завдань із застосуванням ШІ. Статистична обробка отриманих даних проводилася для виявлення кореляції між наявним рівнем цифрової компетентності та психологічною готовністю.

У дослідженні взяли участь здобувачі вищої освіти випускних курсів спеціальності «Початкова освіта», що забезпечило релевантну вибірку для аналізу.

Результати. Однією з основних задач професійної підготовки є формування в майбутніх кчителів цифрової компетентності, яка в контексті ШІ охоплює не лише базові ІКТ-навички, а й здатність критично оцінювати, ефективно використовувати та інтегрувати ШІ-інструменти для вирішення педагогічних завдань (наприклад, для створення індивідуальних освітніх траєкторій, генерації навчальних матеріалів, автоматизації рутинних процесів) [3; 6]. Поняття «психологічна готовність» включає в себе комплекс особистісних якостей, установок та внутрішніх ресурсів, необхідних для роботи в умовах постійних технологічних змін. Це, зокрема, позитивне ставлення до інновацій, саморегуляція, гнучкість мислення, відсутність страху перед новими технологіями (технофобії) та усвідомлення своєї ролі у співпраці з ШІ [1]. Розвиток цієї готовності є критично важливим, оскільки успіх впровадження ШІ залежить не лише від технічних навичок, а й від психологічного прийняття інструментів педагогами.

Одним із ключових аспектів формування цих видів готовності є інтеграція практичних занять з ШІ-інструментами у навчальні дисципліни. Студенти повинні не просто вивчати теорію, а й створювати за допомогою ШІ-чат-ботів завдання для молодших школярів, аналізувати за допомогою ШІ-систем їхні успіхи та розробляти сценарії уроків з використанням адаптивних навчальних платформ [2; 6].

Значну роль у формуванні психологічної готовності відіграють методи, спрямовані на рефлексію та обговорення етичних аспектів використання ШІ, ризиків упередженості алгоритмів та необхідності збереження людської взаємодії у початковій школі. Проведення кейс-стаді та рольових ігор допомагає студентам усвідомити, що ШІ є помічником, а не заміною вчителю [1].

Важливими інструментами є також проєктна діяльність, де майбутні вчителі розробляють власні інноваційні освітні продукти на основі ШІ.

Результати дослідження показали, що систематична практика інтеграції ШІ-інструментів у навчальні завдання сприяє значному підвищенню рівня

цифрової компетентності студентів. Зокрема, використання завдань на оцінювання достовірності інформації, згенерованої ШІ, та на інтеграцію ШІ у традиційні методики, позитивно вплинуло на розвиток їхнього критичного мислення та навичок технологічної інтеграції [2; 4].

Аналіз анкетування та даних фокус-груп виявив підвищення рівня їхньої психологічної готовності: знизився рівень технотривожності, зросла впевненість у своїх силах щодо освоєння нових технологій та сформувалося позитивне, але критичне ставлення до ШІ як інструменту професійної діяльності. Здобувачі вищої освіти усвідомили, що ШІ дозволить їм зосередитися на більш творчих та індивідуалізованих аспектах роботи, делегувавши рутину [1; 6].

Висновки. Дослідження підтвердило, що цілеспрямоване формування цифрової компетентності та психологічної готовності до роботи з ШІ-інструментами є критично важливою складовою професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Комплексний підхід, що поєднує аналіз потреб здобувачів вищої освіти та інтеграцію ШІ в проєктну діяльність, рефлексію етичних аспектів та розвиток критичного мислення, виявився ефективним для підготовки педагогів до роботи в інноваційному освітньому середовищі.

Застосування інтегрованих методик та проєктної діяльності сприяло не лише підвищенню технічних навичок, але й формуванню необхідних особистісних якостей: гнучкості, впевненості та відповідальності. Отримані результати демонструють, що інвестування у підготовку майбутніх учителів до взаємодії з ШІ позитивно вплине на якість освітнього процесу в початковій школі.

Таким чином, інтеграція знань про ШІ в освітній процес підготовки педагогів є дієвим підходом для забезпечення їхньої конкурентоспроможності та готовності до викликів цифрової епохи.

Література

1. Васильєв О. В. Можливості та ризики використання штучного інтелекту в освіті: вплив на формування цифрової компетентності педагогів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14761930.

2. Власова В. П., Науменко Т. С., Різак Г. В. Про використання штучного інтелекту в підготовці педагогів для підвищення цифрових компетенцій. *Академічні візії*. 2025. Вип. 41. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15064807.

3. Карташова Л. А., Пліш І. В. Цифровий порядок денний розвитку освіти: спрямованість на формування цифрових компетентностей. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2020. Вип. 1 (11). С. 135–139. DOI: 10.31339/2413-3329-2020-1(11)-135-139.

4. Ляшенко О. І., Спірін О. М., Литвинова С. Г., Пінчук О. П., Овчарук О. В., Сухіх А. Концептуальні засади цифровізації освітнього середовища закладу загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2024. Т. 102, № 4. ISSN 2076-8184. URL: https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/41644

5. Цифрова трансформація освіти: штучний інтелект в сучасному освітньому просторі: інформаційно-аналітичні матеріали до загальних зборів НАПН України / В. О. Радкевич та ін. Київ: Ін-т професійної освіти НАПН України, 2025. 17 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746629/1/AI_IPO_info_2025.pdf

6. Шишкіна М., Носенко Ю. Перспективні технології з елементами штучного інтелекту для професійного розвитку педагогічних кадрів. *Фізико-математична освіта*. 2023. Т. 38, № 1. С. 66–71. DOI: https://doi.org/10.31110/2413-1571-2023-038-1-010.

References

1. Vasyliev, O. V. (2025). Mozhlyvosti ta ryzyky vykorystannia shtuchnoho intelektu v osviti: vplyv na formuvannia tsyfrovoi kompetentnosti pedahohiv [Opportunities and risks of using artificial intelligence in education: Impact on the development of teachers' digital competence]. *Pedahohichna Akademiia: Naukovi zapysky*, (14). https://doi.org/10.5281/zenodo.14761930

2. Vlasova, V. P., Naumenko, T. S., & Rizak, H. V. (2025). Pro vykorystannia shtuchnoho intelektu v pidhotovtsi pedahohiv dlia pidvyshchennia tsyfrovykh kompetentsii [On the use of artificial intelligence in teacher training to improve digital competencies]. https://doi.org/10.5281/zenodo.15064807

3. Kartashova, L. A., & Plish, I. V. (2020). Tsyfrovyi poriadok dennyi rozvytku osvity: spriamovanist na formuvannia tsyfrovykh kompetentnostei [Digital agenda for education development: Focus on digital competence formation]. *Naukovyi Visnyk Mukachivskoho Derzhavnoho Universytetu. Seriia "Pedahohika ta Psykholohiia",* 1(11), 135–139. https://doi.org/10.31339/2413-3329-2020-1(11)-135-139

4. Liashenko, O. I., Spirin, O. M., Lytvynova, S. H., Pinchuk, O. P., Ovcharuk, O. V., & Sukhikh, A. (2024). Kontseptualni zasady tsyfrovizatsii osvitnoho seredovyshcha zakladu zahalnoi serednoi osvity [Conceptual principles of digitalization of the educational environment of general secondary education institutions]. *Informatsiini Tekhnolohii i Zasoby Navchannia*, 102(4). https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/41644

5. Radkevych, V. O., et al. (2025). Tsyfrova transformatsiia osvity: shtuchnyi intelekt v suchasnomu osvitnomu prostori: informatsiino-analitychni materialy do zahalnykh zboriv NAPN Ukrainy [Digital transformation of education: Artificial intelligence in the modern educational space: Informational and analytical materials for the general meeting of the NAES of Ukraine]. Kyiv: Instytut profesiinoi osvity NAPN Ukrainy. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746629/1/AI_IPO_info_2025.pdf

6. Shyshkina, M., & Nosenko, Yu. (2023). Perspektyvni tekhnolohii z elementamy shtuchnoho intelektu dlia profesiinoho rozvytku pedahohichnykh kadriv [Promising technologies with elements of artificial intelligence for professional development of teaching staff]. *Fizyko-Matematychna Osvita*, 38(1), 66–71. https://doi.org/10.31110/2413-1571-2023-038-1-010

УДК: 373.2.015.31:57.081.1:793.7

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОШУКОВО ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ ВИХОВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Бадіца Марина Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9487-3325

Заєць Леся Вікторівна

здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

У статті розкрито сутність та ефективність пошуково-ігрової діяльності як засобу виховання природничо-дослідницької культури в дітей старшого дошкільного віку. Визначено психолого-педагогічні передумови та обґрунтовано доцільність використання пошуково-ігрових методів у сучасній дошкільній освіті. Описано результати дослідно-експериментальної роботи, проведеної у ЗДО «Ромашка» Райгородської сільської ради Вінницької області, спрямованої на формування пошуково-ігрової діяльності, спостережливості та розвиток ціннісного ставлення до природного світу дітей шостого року життя. Експериментально доведено, що поєднання елементів гри з дослідницькими завданнями через сюжетно-рольові ігри, природничі бесіди, досліди та інтерактивні спостереження створює сприятливі умови для розвитку пізнавального інтересу та природничо-дослідницької культури в старших дошкільників. За результатами чотиримісячного формувального